

Спеціалізованій вченій раді Д 35.051.01
Львівського національного університету
імені Івана Франка

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора

Пасічника Юрія Васильовича

на дисертаційну роботу **ЗАМАСЛО ОЛЬГИ ТЕОДОРІВНИ**

“Податкова система України в умовах євроінтеграції”, подану до захисту
на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук зі спеціальності
08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дисертації

Макроекономічна рівновага та стійке зростання економіки безпосередньо залежать від стабільності державних фінансів, яка забезпечується оптимальною податковою політикою, і, передусім, збалансованим державним бюджетом. Ефективно функціонуюча податкова система стимулює розвиток підприємницького сектору, підвищує рівень добровільної сплати податків, забезпечує необхідні ресурси для соціального розвитку країни, тобто вона віддзеркалює відносини між суб'єктами оподаткування. Високий ступінь узгодження інтересів учасників податкових взаємовідносин сприятиме зростанню ефективності функціонування податкової системи. У свою чергу, дієвість податкового реформування залежить від науково обґрунтованої оцінки економічного середовища загалом, та його податкової компоненти зокрема. Актуальність досліджуваної проблематики посилюється в умовах нестабільної соціально-економічної та політичної ситуації, яка нині простежується в Україні та світі. З метою ефективного державного фінансового управління було виявлено елементи податкової системи, які деструктивно впливають на економічну ситуацію і обґрунтовано резерви підвищення ефективності справляння податків.



В умовах розбудови ринкової економіки в Україні та посилення процесів євроінтеграції, незважаючи на низку проведених реформ, виникає необхідність перегляду функціонування податкової системи України, що зумовлено недосконалістю вітчизняного законодавства та неефективними підходами стосовно справляння податків.

З огляду на ці аргументи, тема дисертаційної роботи О. Т. Замасло є своєчасною та актуальною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність.

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації Замасло О. Т. мають достатньо високий ступінь обґрунтованості та достовірності, оскільки вони ґрунтуються на аналізі значної кількості наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників з питань податкових відносин, а також є результатом всебічного та об'єктивного дослідження явищ, процесів, що здійснено за допомогою сучасного наукового інструментарію. Так, автором застосовано сукупність загальноновизнаних методів наукового пізнання – історичний, діалектичний, наукового абстрагування, аналіз, синтез, статистичні методи, порівняльний й економетричний аналіз (бенчмаркінг), економіко-математичне моделювання. Такий диверсифікований інструментарій дав змогу автору вирішити поставлені завдання і сформулювати вагомі висновки.

Інформаційну базу дослідження склали нормативно-правові акти України у сфері оподаткування, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних учених з теорії, методології та функціонування податкової системи, матеріали науково-практичних конференцій, звіти, інформаційно-аналітичні та статистичні матеріали Державної фіскальної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної служби статистики України, інших центральних органів виконавчої влади, інформаційні ресурси мережі Інтернет, власні аналітичні розрахунки.

Достовірність основних наукових положень дисертаційної роботи підтверджується також їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських конференціях, публікаціями у наукових виданнях, впровадженням результатів дослідження у практику діяльності державних та корпоративних структур.

Зокрема, серед них: Інформаційно-довідковий департамент Державної фіскальної служби України, Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва, Департамент фінансів Львівської обласної державної адміністрації, Територіальне управління Рахункової палати по Львівській, Волинській, Рівненській, Тернопільській, Івано-Франківській та Закарпатській областях, ПрАТ “УВТК”. Наукові здобутки автора використовуються у навчальному процесі на економічному факультеті та Інституті післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки Львівського національного університету імені Івана Франка.

Зміст дисертації є обґрунтованим та достовірним за науковими положеннями, сформульованими висновками та рекомендаціями, в основі яких теорія та методологія фінансової науки, методи обґрунтування нових рішень, а також власні науково-аналітичні розробки. Результати наукових досліджень, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є складовою науково-дослідної роботи Львівського національного університету імені Івана Франка за темою “Формування фінансового потенціалу національної економіки” (державний реєстраційний номер 0116U001677), а також “Фінансові стратегії розвитку економіки України” (державний реєстраційний номер 0112U004029).

Аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у дисертації і виносяться на захист.

Найбільш суттєвими науковими результатами, отриманими автором з акцентованими положеннями наукової новизни, є такі.

1. Науково-методичний підхід до оцінювання ефективності діяльності контролюючих органів, який розроблено на базі бенчмаркінгу з використанням сучасного непараметричного інструментарію порівняльної ефективності. Цей підхід дає змогу виявляти напрями та резерви організаційних змін у структурі контролюючих органів з метою підвищення ефективності функціонування системи адміністрування податків (с. 185–187).

2. Аналіз ефективності діяльності контролюючих органів за допомогою непараметричної методології DEA, в результаті чого було виокремлено

напрями підвищення якості аудиту ефективності забезпечення повноти податкових надходжень до державного бюджету територіальними органами ДФС України та обґрунтовано пропозиції щодо удосконалення механізму використання коштів державного бюджету, виділених на виконання повноважень ДФС України (с. 292–305).

3. Концепція розвитку податкової системи України в умовах глобалізації з урахуванням національних пріоритетів держави, інституційних чинників та євроінтеграційної складової, яка передбачає напрями розвитку податкової системи на основі принципів зручності, цільової спрямованості, справедливості й інституційної конгруентності з метою створення умов для розвитку бізнесу та залучення інвестицій у національну економіку, яка у довготерміновій перспективі забезпечить підвищення її ефективності й міжнародної конкурентоспроможності (с. 415–430).

4. Положення щодо впливу основних інституційних факторів на рівень сплати податків в економіці. Згідно виконаного кореляційно-регресійного аналізу доведено тісноту зв'язків між факторами і виявлено, що в країнах ЄС, на відміну від України, зростання рівня оподаткування не призводить до збільшення рівня тіньового сектору що сприяло прогнозуванню результатів від застосування інструментів податкового регулювання з врахуванням інституційної складової на обсяги й динаміку масштабів тіньової економіки в Україні та внесенню корективів у стратегічні напрями розвитку податкової системи (с. 346–359).

5. Наукові підходи щодо ідентифікації та групування податкових ризиків на основі їхньої систематизації за спрямованістю правопорушень і поведінкою суб'єктів податкових правовідносин. Це дало змогу запропонувати напрями управління податковими ризиками шляхом підвищення відповідальності учасників податкових правовідносин за ухиляння від сплати податків, посилення співпраці з міжнародними організаціями з метою протидії податковим злочинам (с.398–402).

6. Періодизація (виокремлення етапів розвитку) податкової системи України в умовах соціально-економічних змін та вибору напряму євроінтеграції, а саме:

1) зародження податкової системи в Україні за умов командно-

адміністративної економіки;

2) формування податкової системи незалежної України (1990-1996 рр.);

3) становлення податкової системи (1996-2001 рр.);

4) реформування податкової системи (2001-2010рр.);

5) удосконалення податкової системи з врахуванням євроінтеграційних процесів в Україні (2010 р. – 2014рр.);

б) модернізація податкової системи у контексті процесів євроінтеграції і фіскальної децентралізації (2014 р. – до т. ч.) (с. 96–109).

7. Систематизація та узагальнення зарубіжного досвіду у контексті:

а) оцінювання ефективності діяльності податкових офісів за допомогою інструментарію непараметричних методів економіко-математичного моделювання (зокрема методу DEA), що дало змогу обґрунтувати пропозиції щодо напрямів його імплементації у вітчизняну практику (с. 164);

б) умов легалізації доходів і майна, які дали змогу сформувати комплекс ліберальних умов цього процесу в Україні, що сприятиме нівелюванню негативних явищ (недовіра до гарантій держави щодо визнання права власності на легалізоване майно й кошти, конфіденційності даних про власника, звільнення від відповідальності тощо) (с. 427–429).

8. Розвиток термінології фінансової науки в частині уточнення понять, зокрема:

а) “податкова безпека”, як стан податкової системи, який характеризується стійкістю та стабільністю всіх її елементів, передбачає здатність захищати національні економічні інтереси і протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, можливість реалізації і розвитку податкового потенціалу держави, ефективне використання конкурентних переваг податкової системи в умовах глобалізації. Це дало змогу розкрити роль податкового потенціалу у формуванні податкової безпеки держави (с. 403);

б) методологічний, організаційний, контрольний і правовий аспекти забезпечення податкової безпеки держави, що уможливило розглядати зазначену проблематику з позиції системного підходу (с.405 – 407).

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у тому, що обґрунтовані у дисертації висновки та рекомендації визначають теоретико-

методологічні засади та інструментарій підвищення ефективності функціонування вітчизняної податкової системи в умовах посилення глобалізаційних процесів і сприятимуть оптимізації податкового навантаження на суб'єктів економіки України, що в сучасних реаліях є важливою і надзвичайно актуальною проблемою.

Практична значущість дослідження полягає у тому, що обґрунтована автором сукупність теоретико-методологічних положень і пропозицій практичного спрямування формує підґрунтя для підвищення якості державного податкового менеджменту та сприятиме зростанню рівня фінансової безпеки та фіскальної конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації.

Проміжні і загальні висновки за результатами дослідження сформульовані переконливо. Список використаних джерел (637 найменувань), показує обсяг обробленої автором фінансово-економічної інформації, а додатки ілюстративно доповнюють основний зміст дисертації.

Значний обсяг публікацій (загалом 58 наукових праць – монографія, статті у фахових виданнях та інші публікації загальним обсягом авторського матеріалу понад 69 д.а.) достатньо повно відображають основні положення і результати дисертації.

Текст і зміст автореферату відображає всі основні положення та отримані результати дисертаційної роботи, які кваліфіковано представлені відповідно до встановлених МОН вимог та рекомендацій. Дисертація і автореферат оформлені належним чином.

Недоліки та дискусійні положення дисертаційної роботи

Відзначаючи змістовність представленої до захисту дисертації, обґрунтованість і новизну отриманих наукових результатів, не залишаються поза увагою окремі недоліки і дискусійні положення. Серед них, зокрема.

1. Робота була б значно змістовнішою, якби автор глибше дослідила основні засади, інструментарій та методи податкового регулювання національної економіки, оскільки нині актуальним є застосування податків з метою активізації розвитку підприємницької діяльності, малого бізнесу, поліпшення інвестиційного клімату в країні(с.56-58).

2. У пп. 1.1 дисертації щодо визначення сутності понять та термінів “податок”, “податкова система”, “податкове регулювання”, автору варто було б показати їх взаємозалежність, та подати їх схематично з метою наочного представлення авторського внеску у розкриття економічного змісту визначених дефініцій (с.45-46, 49, 52).

3. Важливою умовою підвищення ефективності вітчизняної системи оподаткування є її трансформація, в основі якої повинні лежати визначені критерії оптимізації, які ґрунтуються на використанні фіскальної функції податків. Як у такому випадку можна оцінити ефективність, оскільки не враховано регуляторного потенціалу податкової політики? Варто було б розширено пояснити, як автор бачить співвідношення між фіскальною та регулюючою функцією податків у контексті розвитку національної економіки України в умовах євроінтеграції (с.47-48, 136).

4. У контексті євроінтеграційних процесів, доцільно було б глибше дослідити їх негативний вплив на податкову систему України загалом та податковий потенціал України зокрема. Також у цій сфері необхідно було б окреслити комплекс заходів з метою зниження негативного впливу глобалізаційних процесів на ефективність функціонування вітчизняної податкової системи(с.343-344).

5. У контексті податкової конкурентоспроможності доцільно було б окреслити схематично комплекс фіскально-адміністративних заходів з метою створення привабливих умов господарювання для іноземних інвесторів в Україні. У роботі потребують виокремлення способи використання позитивних ефектів від офшорного бізнесу з метою нарощення податкового потенціалу(с.339-341).

Проте, вказані недоліки не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, а поставлені у роботі автором завдання розв’язані на достатньо високому науково-теоретичному рівні.

Загальний висновок

Дисертація Замасло О. Т. кваліфікується як завершена самостійна праця, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності

вирішують важливу наукову проблему – поглиблення теоретичних основ функціонування податкової системи України в контексті євроінтеграції та розроблення методологічних положень і практичних рекомендацій щодо підвищення її ефективності в умовах міжнародної податкової конкуренції.

За змістом та оформленням дисертаційна робота “Податкова система України в умовах євроінтеграції” відповідає пп. 9, 10, 12, 13, 14 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами та доповненнями) а її автор - Замасло Ольга Теодорівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

професор кафедри фінансів

Національного університету біоресурсів і

природокористування України, д.е.н., проф.

Ю. В. Пасічник

*Зі змісту дисертації Замасло Ольги Теодорівни
М. Київ, 2013 р.*

